

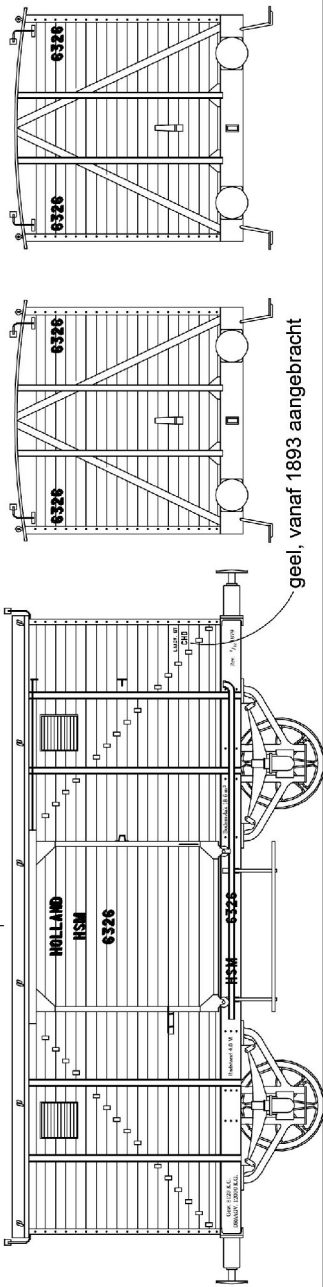
HSM uitvoeringen gesloten wagens, veewagens en groentewagens

Opschriften van toepassing op:
 Alle overdekte HSM goederenwagens tot 1897. De opschriften Holland, HSM en nummer waren geel met oorspronkelijk een zwarte schaduwrand. De telegrafische benaming en draagvermogen rechts op de bak waren geel en werden pas vanaf ca 1893 aangebracht. Alle overige opschriften waren wit.

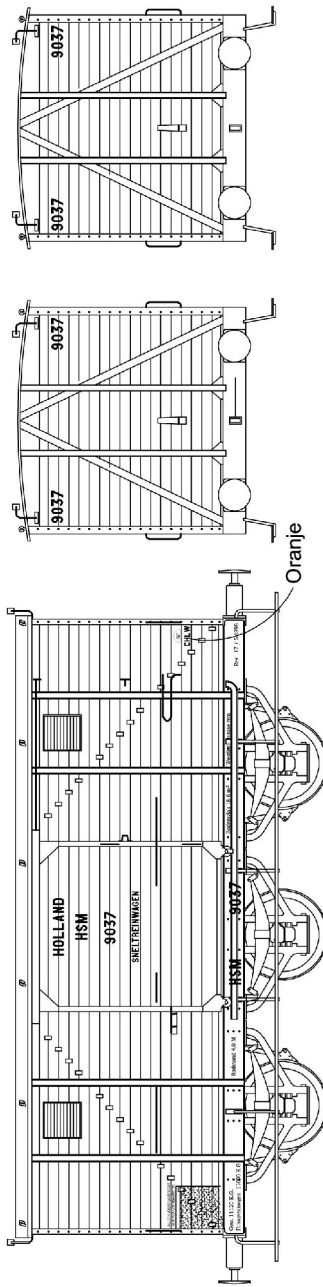
Opschriften van toepassing op:
 Alle overdekte HSM goederenwagens vanaf 1897 tot ca 1906. Het geel bij de bovenstaande wagens werd nu oranje. De zwarte schaduwrand wordt niet langer aangebracht. Enkel de wagens die in de tabel als "snelreiwagens" staan aangemerkt deze tekst midden op de deur kregen zoals hier is afgebeeld. Het opschrift rechts boven de rechteras betreft het remwerk en wordt alleen geplaatst indien de wagen automatisch remwerk heeft (zie tabel).

Ongeveer rond 1897 word voortaan op alle wagens linksomder een zwart vlak voor plakbriefjes geschilderd met een regenlijst erboven

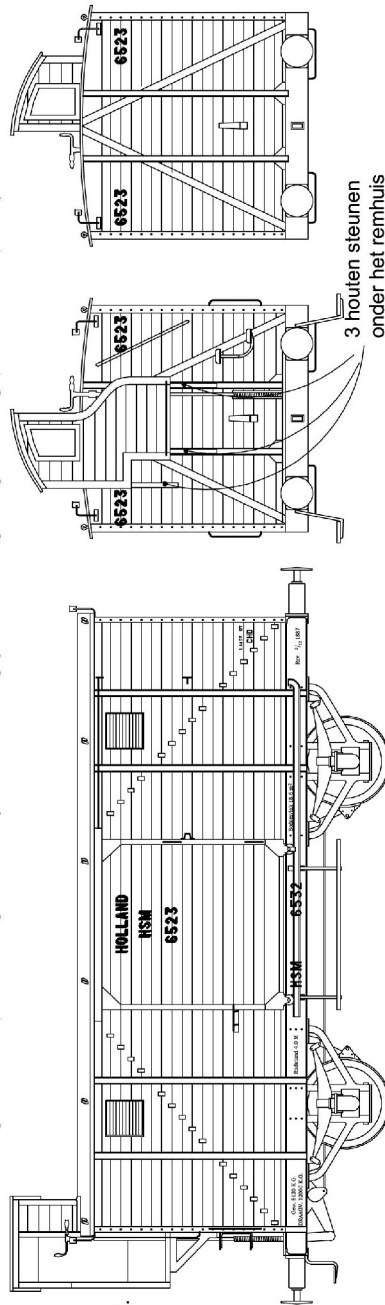
Opschriften als bovenste wagen op dit blad.
 Handgrepen als HSM veewagen 4520

Art. M-175 in aflevertoestand, bouwjaar 1879. De eerste wagens werden nog geleverd met spaakwielen als afgebeeld. Afgebeeld: HSM uitvoering tot ca 1890. daarna werd op de deur een extra verticale handgreep aangebracht en onder de bufferbalk kwamen rangeerhandgrepen. De afgebeelde wagen is rechts nog niet van een tonmerk voorzien maar geschreven tekst en heeft nog lijnogen op het dak. Variaties NS: Schijfwielen (meeste wagens) / lange treeplanken / lage sluitseinijzers / geperste scheenplaten / NS W1 aspotten, automatisch remwerk. Variaties HSM: Later type opschriften in oranje / schijfwielen / lange treeplanken met W1 aspotten / koptrap / extra handgreep op de deur.

Art. M-175 als drieassige snelreiwagen, bouwjaar 1898, totaal 10 stuks, alle met lange treeplanken en Westinghouse remwerk Afgebeeld: Oorspronkelijke uitvoering met opschriften zoals bij levering, 3e as, lange treeplanken en W1 aspotten Variaties NS: Ingekorte treeplanken, lage sluitseinijzers, tweeeassig (zie tweeeassige wagens met geperste scheenplaten)

Art. M-176 met volledig houten remhuis model 1886. Slechts een klein deel van de HSM wagens kreeg dit type remhuis. Afgebeeld: Oorspronkelijke uitvoering met opschriften zoals bij levering, korte treeplanken, HSM aspotten, lijnogen op het dak, sluitseinijzers op de kopwanden, al bij bouw twee verticale handgrepen op de deur en handgrepen onder de buffers. Variaties NS: Afgenomen remhuis / afgenomen lijnogen enz.

Periode voor gebruik met de afgebeelde opschriften:

Art. M-175

Model als afgebeeld in te zetten van 1879-1938

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1879-1907

Art. M-175

Model als afgebeeld in te zetten van 1898-1930

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1897-1917

Art. M-176

Model als afgebeeld in te zetten van 1886-1930

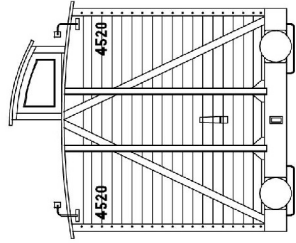
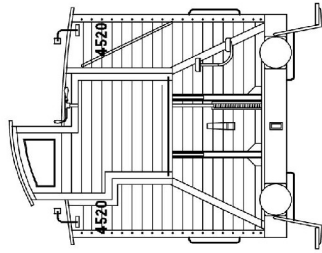
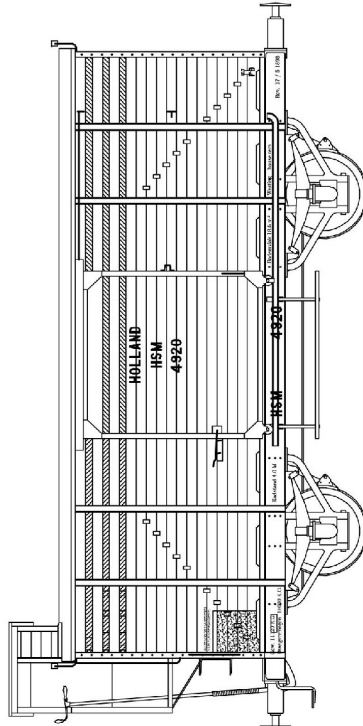
Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1879-1907

HSM uitvoeringen gesloten wagens, veewagens en groentewagens

Opschriften van toepassing op:

Alle overdekte HSM goederenwagens vanaf 1897 tot ca 1906. Het geel bij de bovenstaande wagens werd nu oranje met een zwarte schaduwrand. Enkel de wagens die in de tabel als "snelreiwagens" staan aangemerkt deze tekst midden op de deur kregen zoals hier is afgebeeld. Het opschrift rechts boven de rechteras betreft het remwerk en wordt alleen geplaatst indien de wagen automatisch remwerk heeft (zie tabel).

Aan de linkerzijde van de wagen werd voortaan een mat zwart vierkant geschilderd voor de koersbriefjes. Daarbij werd boven dit van een regenlijst aangebracht, te maken uit een dun stukje messing draad.

Periode voor gebruik met de afgebeelde opschriften:

Art. M-181

Model als afgebeeld in te zetten van 1901-1930

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1897-1917

Art. M-181 met open remhuis model 1890, bouwjaar 1894-1902, totaal 73 stuks, alle met korte treeplanken

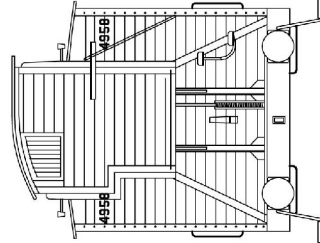
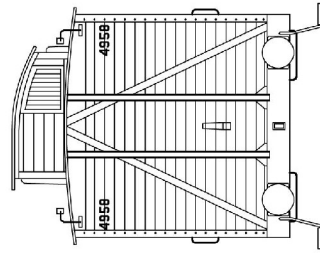
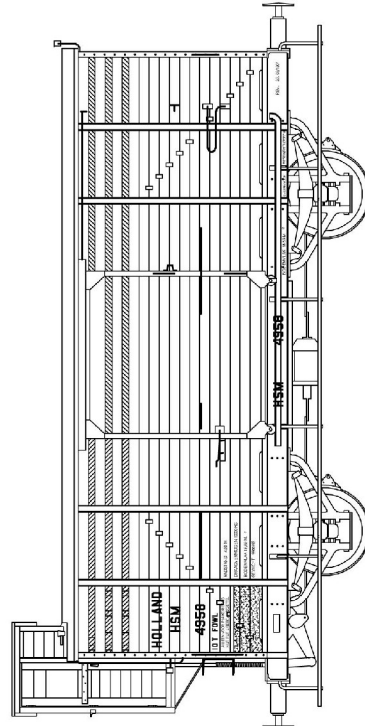
HSM uitvoering met open remhuis, korte treeplanken, HSM aspostten, hoge sluitseijzers etc.

Variaties NS: Afgenomen remhuis / geperste scheenplaten / W1 aspostten / lage sluitseijzers / opstapreden op de hoeken

Opmerkingen: Het oorspronkelijke enkelezijdige remwerk (maar 1 kant van de as remblokken) werd al bij de HSM "genormaliseerd" (dubbel werkend remwerk aanbrengen) vanaf ca 1920. Bij wagens met open remhuis zaten aan de remhuis zijde de sluitseijzers op de wagenbak. Bij de overige types remhuis zaten ze op het remhuisje.

Handgrepen: wagens met korte treeplanken kregen bij de HSM bij het remhuis een verticale lange handgreep en kleine

verticale handgreep onderop de deur. Rond de eeuwwisseling werd een tweede verticale handgreep op de deur aangebracht.

Opschriften van toepassing op:

Alle overdekte HSM goederenwagens vanaf 1906 tot ca 1912.

De opschriften staan voortaan links en op de wagenbak worden voortaan de hoofdgegevens vermeld.

Het opschrift rechts boven de rechteras betreft het remwerk en wordt alleen geplaatst indien de wagen automatisch remwerk, lucht- of stoomleiding heeft (zie tabel).

Het zwarte vak linksonder is inmiddels rechtthoekig geworden.

Art. M-181 met gesloten remhuis model 1900, lange treeplanken en Westinghouse snelrem

HSM uitvoering met remhuis model 1900, lange treeplanken, W1 aspostten, hoge sluitseijzers etc.

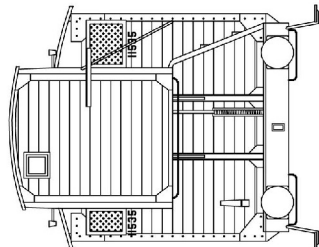
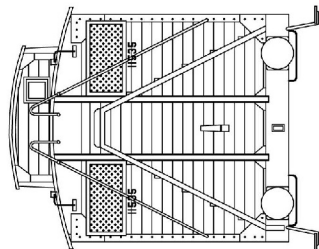
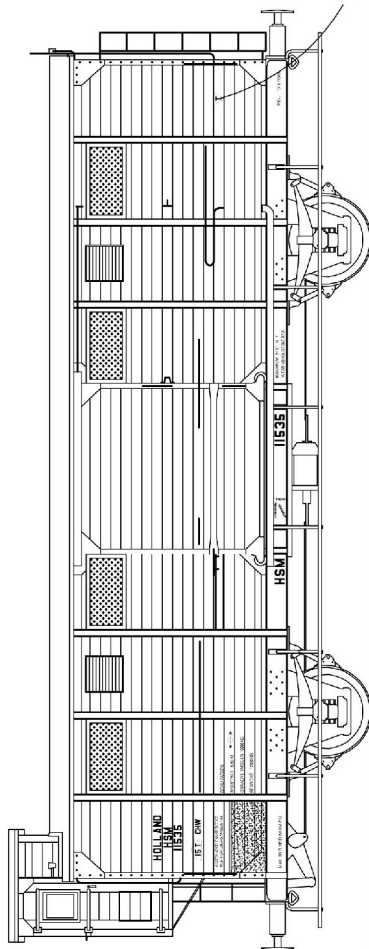
Variaties NS: Afgenomen remhuis / korte treeplanken / geperste scheenplaten / lage sluitseijzers

Opmerkingen: Het oorspronkelijke enkelezijdige remwerk (maar 1 kant van de as remblokken) werd al bij de HSM "genormaliseerd" (dubbel werkend remwerk aanbrengen) vanaf ca 1920. Bij wagens met de eerste types gesloten remhuis zaten aan de remhuis zijde de sluitseijzers aan de zijkant in het hout van de remhuisjes.

Handgrepen: op de hoek bij het remhuis een lange verticale handgreep, aan de andere zijde een korte handgreep. Op de kop van het remhuis onderaan een horizontale handgreep. Tevens diverse horizontale handgrepen voor de conducteur, o.a. op de deur. De veewagens hebben geen koptrappen gekregen.

HSM uitvoeringen gesloten wagens, veewagens en groentewagens

Opschriften van toepassing op:
 Alle HSM vee- en gesloten wagens vanaf ca 1912 met kleinere opschriften links op de bak en groter tonmerk. De letters voor Holland, HSM en nummer zijn kleiner geworden, 100mm i.p.v. 135 en zijn nu per plank verdeeld. De afgebeelde wagen is van Westinghouse remwerk voorzien en krijgt daarom op de stelbalk onder de deur de opschriften voor de stand van de remkraan tussen "HSM" en het wagennummer in.

Transiet teken aangebracht vanaf 1914

Art. M-186

Model als afgebeeld in te zetten van 1912-1940

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1912-1923

Art. M-186 met gesloten remhuis model 1912, zoalsaf geleverd (5.5m radstand)

Afgebeeld: Oorspronkelijke HSM uitvoering zoals tot begin jaren dertig de tweede serie met iets grotere radstand dienst deed.

Variaties NS: Afgenomen remhuis / lage sluitseinijzers / afgenomen koptrap / korte treeplanken

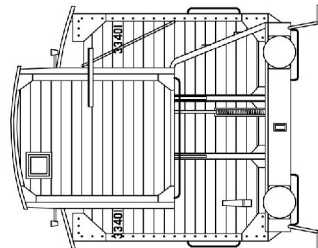
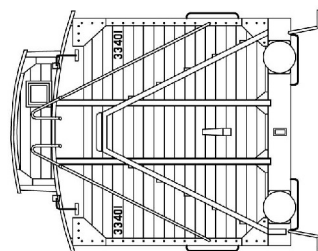
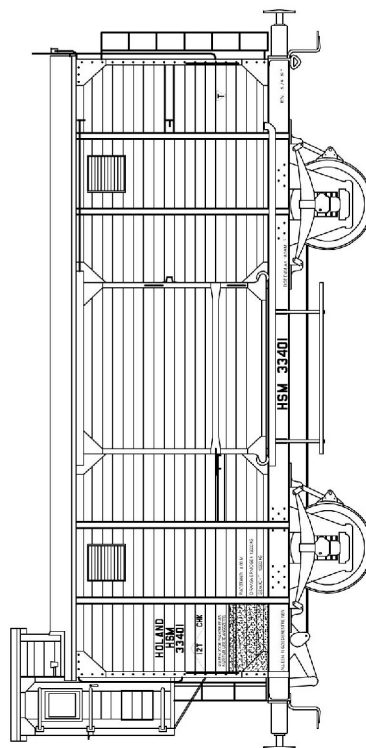
Opmerkingen: Deze wagenserie met remhuis werd bij de bouw geleverd volgens het nieuwe model wagenbak enz. Dit betreft o.a. het bolter dak, kopwand trap bij de bouw en deurrollen naast de deur aan de onderzijde. De sluitseinijzers op de kopwand werd hierbij voortaan aan de remhuis zijde boven de rechter buffer geplaatst.

Handgrepen: op de hoeken lange handgrepen met langs de zijwand en op de deur lange handgrepen voor de conducteur.

Onder het remhuisje was een handgreep aangebracht, net als bij de remhuisstrap en op de kopwand met trap. Het

sluitseinijzer aan het remhuis werd voortaan aan de stalen hoekstijl van het remhuis gemonteerd.

Opschriften van toepassing op:
 Alle HSM vee- en gesloten wagens vanaf ca 1912 met kleinere opschriften links op de bak en groter tonmerk.

Art. M-178

Model als afgebeeld in te zetten van 1912-1950

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1912-1923

Art. M-178 met gesloten remhuis model 1912, bouwjaar 1912 tot 1917, alle met korte treeplanen

Afgebeeld: Oorspronkelijke HSM uitvoering met remhuis, korte treeplanken, W1 asspotten, opstaptreden op de hoeken t.b.v. trap en remhuis etc.

Variaties NS: Afgenomen remhuis / lage sluitseinijzers / afgenomen koptrap

Opmerkingen: Het oorspronkelijke enkelzijdige remwerk (maar 1 kant van de as remblokken) werd al bij de HSM alsnog "genormaliseerd" vanaf ca 1920. Deze wagenserie met remhuis werd bij de bouw geleverd met bolter dak, kopwand trap, opstaptreden op de hoeken en deurrollen naast de deur aan de onderzijde. De sluitseinijzers op de kopwand werd hierbij voortaan aan de remhuis zijde boven de rechter buffer geplaatst.

Handgrepen: op de hoeken lange handgrepen op de zijwand aangebracht, handgreep bij de trap van het seinhuis en op de kop. Deurstuit rechts gemonteerd op een profiel met veer. Deurstluiting valt in een lang hoekprofiel.

NS uitvoeringen ex. HSM gesloten wagens, veewagens en groentewagens

Opschriften van toepassing op:
Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1923 tot 1943. De indeling die de HSM al aanhand bleef grotendeels ongewijzigd. Het tonmerk werd verplaatst en er kwam een andere aanduiding voor revisie en schilderdatum op de stelbalk. Rond 1930 werd in geel een rond merk aangebracht met daarin het eigen gewicht van de wagen afgerond op tonnen.
Op de kop van de wagens verscheen al rond de fusie een kilometertek met daarin de maximum snelheid van de wagen. Oorspronkelijk was dit 60km/u of 75km/u. De 75km aanduiding wijzigde echter al begin jaren twintig, kort na de fusie tot 80km.

Opschriften van toepassing op:
Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1943 tot 1954.

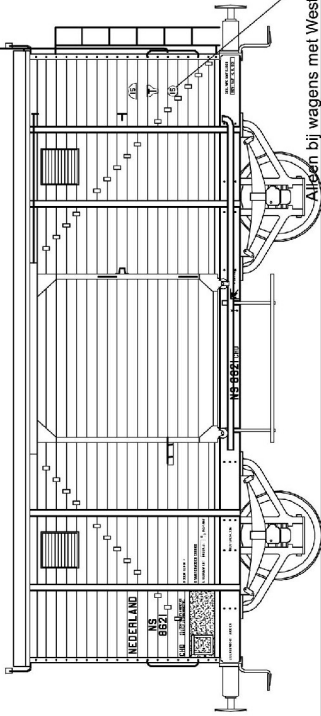
Nog met het oude NS lettertype en diverse opschriften omkaderd ter verduidelijking.

Opschriften van toepassing op:
Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1954 tot 1955.

De wagens worden inmiddels vaak bruin geschilderd bij volledige schilderbeurten. De tekst "Nederland" is komen vervallen, NS is groter aangebracht en voor alle overige opschriften is een nieuw, smaller lettertype gebruikt.

Rechts op de stelbalk verschoont een raster om de schildermaand met een stip aan te geven. Het raster op de bufferbalk verdwijnt hierbij.

Het tonmerk op de kopwanden is tevens verworpen volgens voorschrift maar werd desondanks nog op diverse wagens aangebracht.

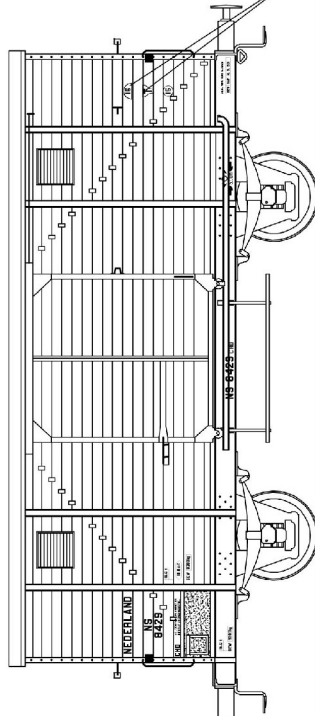

Rond 1930 aangebracht
Alleen bij wagens met Westinghouse remwerk

Art. M-175 oud model gesloten HSM goederenwagen zoals in dienst gekomen bij NS.

Afgebeeld: NS uitvoering met open balansijzers, trap op kopwand en hoge sluitsein ijzers.

Varianten NS: Lage sluitsein ijzers / HSM asptotten / geperste balansijzers / vergrote radstand / automatisch remwerk / lange treeplanken

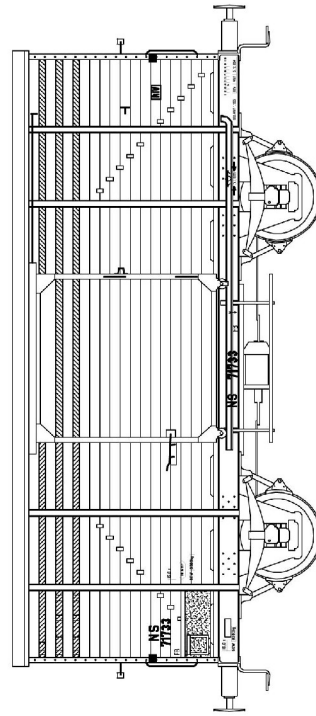

In 1949 beide vervallen en vervangen door RIV tekens

Art. M-176 oud model gesloten HSM goederenwagen met verwijderd remhuis en remwerk.

Afgebeeld: NS uitvoering met geperste scheenplaten en W1 asptotten. T profiel op de deur en nog zonder bakverstevingen.

Varianten NS: Vergrote radstand / automatisch remwerk / open balansijzers / met remhuisje / met remhuisje / zonder T profiel op de deur.

Art. M-180 standaard HSM veewagen. In deze nagenoeg ongewijzigde vorm deden de laatste HSM veewagens dienst bij NS.

Afgebeeld: NS uitvoering met geperste scheenplaten en W1 asptotten.

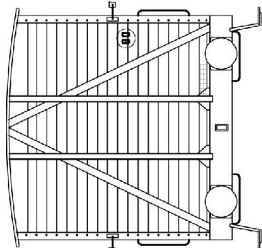
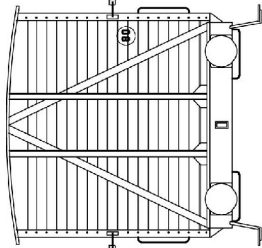
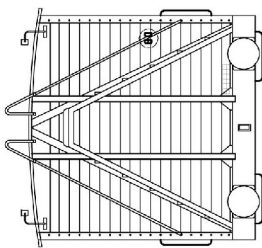
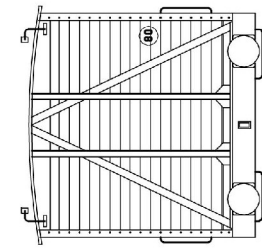
Varianten NS: Wagenbak donkergrijs of roodbruin / vergrote radstand / zonder automatisch remwerk.

Periode voor gebruik met de afgebeelde opschriften:

Art. M-175

Model als afgebeeld in te zetten van 1923-1930

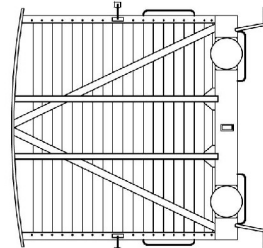
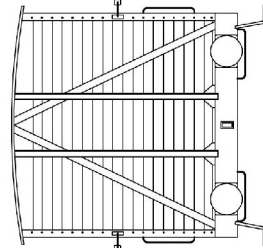
Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1923-1950

Art. M-180

Model als afgebeeld in te zetten van 1928-1965 (eind)

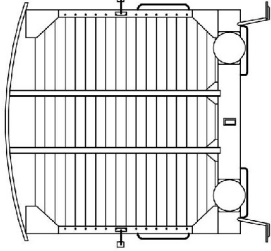
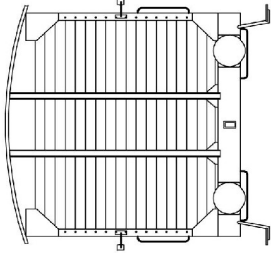
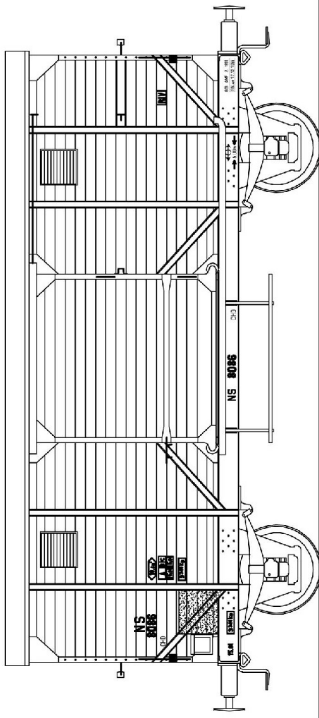
Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1954-1962

NS uitvoeringen ex. HSM gesloten wagens, veewagens en groentewagens

Opschriften van toepassing op:
 Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1955 tot invoering van het computernummer in 1973.
 Vanaf 1957 werd het ABC raster (2e vak op de wagen) geheel omsloten uitgevoerd zoals afgebeeld, daarvoor was het een open raster zoals bij de Europ groentewagen M-186 is afgebeeld.

De schilderdatum werd na grote revisies ook wel uitgevoerd als hiernaast afgebeeld, zonder het raster voor de schildermaand.

Periode voor gebruik met de afgebeelde opschriften:

Art. M-177

Model als afgebeeld in te zetten van 1950-1970 (eind)

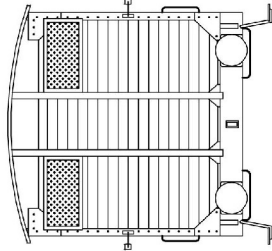
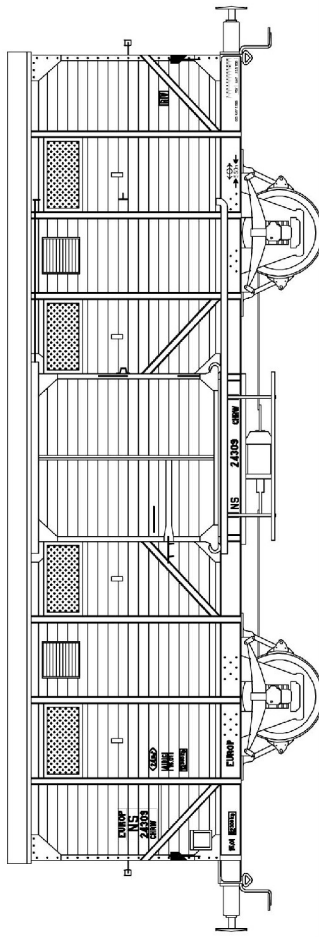
Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1955-eind

Art. M-177 laat type CHD met bolter dak en bak met diagonale bakversterkingen. Deze wagens werden zowel grijs als bruin geschilderd.

Afgebeeld: NS uitvoering van een aantal wagens met vergrote radstand (5m) die o.a. voor van Gend en Loos werden ingezet.

Varianten NS: Wagenbak donkergrijs i.p.v. roodbruin / normale radstand / T profiel op de deur / zonder diagonale bakversterkingen.

Opmerkingen: Handgrepen op de hoeken lang en voorzien van opstap treden

Opschriften van toepassing op:

Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1955 in de Europ wagenpool tot invoering van het computernummer in 1973.

Na 1957 werd het ABC raster geheel omsloten uitgevoerd in plaats van open zoals afgebeeld.

Wagens in de Europ pool kregen zoals afgebeeld een kader met de tekst Europ om het nummer en tevens de vermelding Europ op de stelbalk.

Art. M-186 met afgenomen remhuis zoals deze dienst deden in het roodbruin met gedraaide kopprofielen, verticaal T profiel op de deur enz.

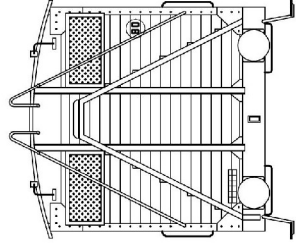
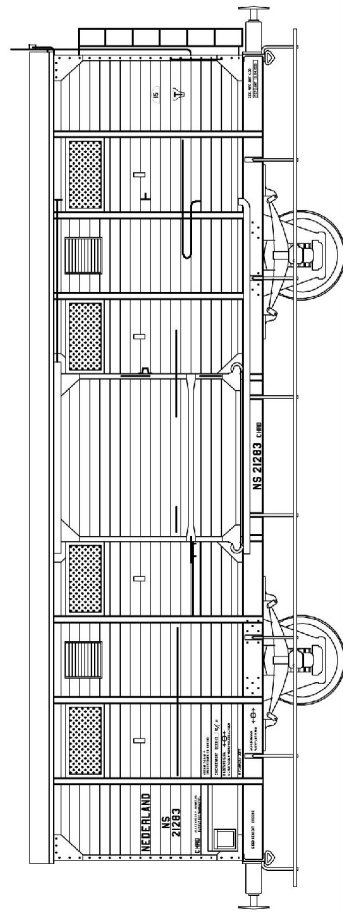
Afgebeeld: NS uitvoering na invoering van het roodbruin als EUROP wagen. Op de wagenbak zijn diagonale bakversterkingen aangebracht.

Variaties NS: Begin jaren vijftig nog zonder bakversterkingen / als afgebeeld in het grijs / zonder T profiel op de deur

Opmerkingen: De wagens die niet in de Europ wagenpool terecht kwamen kregen in deze tijd gelijke opschriften echter zonder het Europ kader en tekst. Een deel van deze wagens deed tot in de jaren zeventig in het donkergrijs dienst, diverse anderen werden roodbruin geschilderd.

Opschriften van toepassing op:
 Alle gesloten oud HSM wagens vanaf 1923 tot 1943.

Deze wagens waren van schuiflansen voorzien en kregen de benodigde opschriften hiervoor in het tweede van en op de stelbalk (de cirkel met twee pijlen eraan)

Art. M-185

Model als afgebeeld in te zetten van 1923-1940 (zonder koptrap en lage sluitseinzijzers na 1926)

Opschriften als afgebeeld in gebruik van 1922-1950

Art. M-185 Zonder remhuis, zoals ze bij NS kwamen in 1921 met lange treeplanken, W1 asptotten, geperste balansen en kopwandtrap (4,8m radstand)

Afgebeeld: Oorspronkelijke uitvoering zonder remhuis, originele lange treeplanken, W1 asptotten, koptrap etc.

Variaties NS: Versie met schroefrem (zie HSM voorbeelden) / korte treeplanken / lage sluitseinzijzers / afgenomen koptrap